

Hall, T.: Urban geography (Városföldrajz). Routledge, London–New York, 1998. 180 p.

A városföldrajzi kérdések iránt érdeklődő olvasó olyan tankönyvet tarthat kezében, amelyben Tim HALL, a Cheltenham and Gloucester College Társadalomföldrajzi tanszékének adjunktusa, a modern városföldrajz elméleti és gyakorlati alapjait kiemelkedő színvonalon foglalja össze.

A könyv a „Routledge Contemporary Human Geography Series” nevet viselő sorozat keretében jelent meg. E 12 kötetesre tervezett kiadvány a mai társadalomföldrajz több részdiszciplínáját is magában foglalja, többek között olyan, Magyarországon hosszú ideig alig kutatott témaköröket mint pl. a történeti földrajz, a kultúra, a turizmus, vagy a technológia földrajza, nem is szólva az olyan elméleti jellegű kötetekről, amelyek filozófiai oldalról közelítik meg a társadalomföldrajzi témákat. A könyv tartalmának jobb megértését 15 ábra, 12 táblázat és 18 esettanulmány segíti.

„Az egyetlen állandó dolog a városokkal kapcsolatban, hogy mindig változnak.” A szerző található bevezető mondatot szinte nem is találhatott volna a könyvhöz. A városok gyorsan változnak a gazdasági és kulturális modernizáció következtében. Új területhasznosítási formák, struktúrák jelennek meg bennük, egyre vállalkozóbbá válnak és új imázsuk is kialakul (vagy kénytelenek kialakítani azt az átalakulás következtében). A könyv a változások okait, a kialakuló új geográfiai jelenségeket vizsgálja, miközben megkísérli elhelyezni az észak-amerikai és a nyugat-európai városokat a globális gazdasági és városi rendszerben. Posztindusztriális korunk globalizálódó városversenyében a vállalkozó szerepkörét magukra vállaló városokban kiemelkedően fontos a helyi politika, kultúra, társadalom szerepe is. Mindez azt jelenti, igen sok múlik azon, hogy a szereplők hogyan befolyásolják az egyes városok lehetőségeit, ill., hogy a városokra kiható gazdasági–politikai döntések, változások hogyan hatnak a helyi élet szereplőire.

A szerző 9 fejezetre tagolt könyvében már a fejezetcímek is jelzik a városokkal kapcsolatban felmerülő legfontosabb kérdéseket.

Az első fejezet címe láttán (*Új városok, új városföldrajz*) két kérdés is megfogalmazódik az olvasóban: Melyek ezek az új városok? Miféle új városföldrajzról van szó? A könyvben szereplő városok természetesen nem újak, csupán gyökeres megújulásuk ment végbe az elmúlt évtizedek során. Az 1970-es évektől kibontakozó új világgazdasági folyamatok ugyanis mindent átformáltak, így magukat a városokat is. A posztmodern kor városa más, mint a korábbi ipari város. Ugyanaz a város, mégis alapjaiban új. Míg Chicago az ipari város klasszikus példája, „állatorvosi lova” volt (l. a BURGESS-féle koncentrikus városszerkezeti modellt, majd ennek módosításait), addig a posztindusztriális globális metropolisz esetében ez a szerep Los Angelesnek jut. Új várostípus látszik kibontakozni a posztindusztriális korban, s ennek a vizsgálatához új városföldrajz is szükséges.

A *Változó megközelítések a városföldrajzban* című második fejezetben az „urban” fogalom nem a jogilag városi településeket, hanem a városi(as) tereket jelenti HALL értelmezésében, de pontos városdefiniációt nem lát szükségesnek, mindössze a városi terek karakterisztikus tulajdonságait foglalja össze. Ezután áttekinti a városföldrajz korábbi legfontosabb irányzatait (a klasszikus városmorfológiai és a modern pozitivistá, behaviourista és strukturalista irányzatokat) és azok kritikáját. A 90-es években azonban nincs ilyen jól körülhatárolható irányzat, a fragmentálódó városokat fragmentálódó városföldrajzi kutatási gyakorlat követi.

A harmadik fejezetben (*Gazdasági problémák és a város*) a szerző megállapítja, hogy a globális gazdasági váltás alapvetően befolyásolta a városok fejlődését. A nagyvárosok „ipartalanítása” a

gyárak bezárásának, a munkahelyek szuburbán régiókba, vidékre vagy külföldre való kitelepülésének és munkaerő-megtakarító jellegének (automatizálás, számítástechnika tömeges alkalmazása) köszönhető.

Az *Új gazdasági ágazatok a városban* címet viselő *negyedik fejezetben* a szerző a szolgáltató (tercier) szektorok gyors terjedését, valamint a kutatás-fejlesztési tevékenység (K + F) erőteljes térnyerését elemzi. Vizsgálatában külön kitér arra, hogy a világgazdaság irányító funkcióiért folyó versenyben – ami egyet jelent a legnagyobb multinacionális vállalatok központjainak magukhoz vonzásával – milyen eredményeket értek el az európai nagyvárosok (mindenekelőtt London), és milyen esélyeik vannak Európának a jelenleginél jobb pozíció megszerzésére a japán és amerikai metropoliszokkal szemben.

A *várospolitika és a változó város* címet viselő *ötödik fejezetben* a szerző megállapítja, hogy a posztmodern kor egyik fontos jellemzője a decentralizáció, amely többek között magában foglalja a döntéshozatal decentralizációját is. A fejezet végigköveti az angol várospolitika utóbbi néhány évtizedét, a jellegzetes támogatási és fejlesztési célterületeket (új városok, városrész rekonstrukciók, London Dockland Fejlesztési Társulat stb.). Vizsgálja továbbá a városregenerációk összetevőit, pénzügyi szereplőit, eredményességét egyes angol és amerikai városok esetében.

A *hatodik, A városok változása és az új városi formák c. fejezet* összefoglalja a modern és a posztmodern kor legfontosabb jellemzőit, különbségeit, majd előbb a 70-es, 80-as, azután a 90-es évek városi átalakulását vizsgálja. A jelenlegi folyamatok közül kiemeli többek közt a „zászlóshajó jellegű” építkezéseket (pl. Canary Wharf Londonban), a régi, patinás belső városrészek felújítását, a dzsentrifikációt és a szuburbiai átalakulását. Talán ebben a fejezetben található a legtöbb angolszász „hasonlat” különböző jelenségekre: „városi fánk” (urban doughnut), posztmodern urbanizáció mint az urbanizáció „negatív lenyomata” (blue-print), belső városrészek: „a reményvesztettség tengere” és a már említett zászlóshajó-építkezések.

A *városimázs átalakulása c. hetedik fejezetben* a szerző kifejti, hogy a városok közötti verseny növekedésével egyre inkább felértékelődik a városimázs szerepe, azonban a posztindusztriális városoknak meg kell birkózniuk az ipari korból származó negatív városimázzsal is. HALL többek között kitér a településértékesítés és -marketing különbségeire, valamint érdekes esettanulmányon keresztül mutatja be a New York állambeli Syracuse imázsának átalakulását a város emblémájának változásán keresztül.

A *régi városok új földrajzi vonásait* tárgyaló *nyolcadik fejezetből* kitér, hogy a városregenerációnak számos negatív következménye van. A regenerációk előnyei a társadalom szűk rétegénél csapódnak le, és azok, akik vesztesei voltak a városok „deindusztrializációjának” (munkanélküliek, alacsony iskolai végzettségűek, kulturális és etnikai kisebbségek) a posztmodern városfejlődésből is kimaradnak. Szociális tekintetben kialakul a duális város (dual-city), ám a sikeresen „revitalizált” városok esetében is megkérdőjelezhető e siker, hiszen az ilyen városok (Pittsburgh, Baltimore) továbbra is a legrosszabb társadalmi mutatókkal rendelkeznek.

A könyv *utolsó fejezetében* (*A városok jövője*) néhány lehetséges szcenáriót (globális-, vállalkozó-, elektronikus-, perem- és kreatív város) mutat be a szerző a tekintetben, hogy mennyire felelhetnek meg azok a fenntartható város kritériumainak.

Tim HALL könyve nem törekszik a városföldrajz eddig felhalmozódott teljes ismeretanyagának átadására. Elsődleges célja a városok (elsősorban az amerikai és európai közép- és nagyvárosok) helyének meghatározása a mai világgazdasági rendszerben. Mit profitálhat mindebből egy magyar geográfus? Talán azt, hogy átfogó képet kaphat a mai angolszász városföldrajzról azoknak a globális változásoknak a tükrében, amelyek régióink jövőjét is alapvetően befolyásolják.

BAJMÓCY PÉTER